Sisäministeriö
Inrikesministeriet

12.10.2022

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia:

HE 112/2022 vp; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 §:n ja rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä täydentävää lausuntoa siitä, aiheuttaako otsikossa mainittu esitys nykyisessä muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa olennaisen riskin Suomen kokonaisturvallisuuden kannalta. Arviossa pyydetään ottamaan huomioon myös välttämättömän hoidon antamatta jättämisen seuraukset.

Sisäministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät terveyspalvelut. Terveyspalvelujen laajentamista koskeva esitys toteuttaa tätä perustuslain 19.3 §:ssä säädettyä lähtökohtaa. Paperittomien ja paperittomien kaltaisessa tilanteessa olevien perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon vuosittainen asiakasmäärä on arvioitu karkeasti tuhanteen ja siitä koituva kustannus vastaavasti 0,7 - 0,8 miljoonaan euroon. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja sen määräämää liikekannallepanoa seurannut venäläisten maasta poistuminen ei nykytietojen valossa näyttäisi merkittävästi vaikuttaneen hallituksen esityksessä tehtyihin henkilö- ja kustannusarvioihin: venäläisten turvapaikanhakijoiden päiväkohtainen määrä on vaihdellut 3 ja 7 välillä aikajänteellä 1.-7.10.2022. Oletus siitä, että venäläiset pyrkisivät laajemmassa mittakaavassa Suomeen parempien terveydenhuoltopalvelujen toivossa, on epätodennäköinen. Jos tällaista muuttoliikettä jatkossa laajamittaisemmin esiintyisikin, motiivit liittyisivät oletettavammin maahanpääsyn edellytyksiin, reitin helppouteen ja mielikuvaan kohdevaltiosta kuin monisyisiin hyöty-haitta -punnintoihin. Esityksen riskiä Suomen kokonaisturvallisuudelle voi siten pitää vähäisenä. Välittömän hoidon antamatta jättämisen seuraukset olisivat inhimillisiä ja eettisiä, mutta usein myös taloudellisia ottaen huomioon, että kiistetty hoito johtaa yleensä kalliimman erityissairaanhoidon tarpeeseen.

Muuttoliikkeiden syyt ovat moninaiset ja tutkitusti merkittävä osa syistä on ennen kaikkea työntäviä. Merkittävimpiä tekijöitä turvapaikanhakijoiden määrissä ovat kansainvälisten konfliktien ja ihmisoikeusloukkausten määrä ja laajuus sekä mahdolliset ympäristökatastrofit. Turvapaikanhaun kohdemaan valikoitumiseen vaikuttavat useat tekijät, joiden vaikutusta Suomeen hakeutumisen todennäköisyyteen on erittäin vaikea tutkia. Hallituksen esityksen sivulla 30 käsitellään mahdollista vetotekijyyttä vastaanottovaltion terveydenhuolto-oikeuksien ja nk. paperittomien henkilöiden kohdevaltion valinnan välillä. Esityksen mukaan kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa ei yhteyttä näiden välillä ole löydetty.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

Ehdotetun 56 a §:n 4 momentin mukaan pykälää ei ole tarkoitus soveltaa tilanteessa, jossa henkilölle annetaan terveydenhuollon palveluita kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011, vastaanottolaki) perusteella. Turvapaikanhakijan terveydenhuoltopalvelut järjestetään ja tuotetaan vastaanottokeskuksessa ja sen ulkopuolella yksityisten palveluntuottajien ja julkisen sektorin avulla. Vastaanottolakia sovelletaan myös henkilöön, joka saa Suomessa tilapäistä suojelua ulkomaalaislain (301/2004) 109 §:n mukaisesti. Tilapäistä suojelua saavalle henkilölle annetaan terveyspalvelut samoin perustein kuin henkilölle, jolla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa. Kansainvälistä suojelua hakevien, tilapäistä suojelua saavien ja ihmiskaupan uhrien asemaa terveydenhuoltopalvelujen näkökulmasta tarkastellaan hallituksen esityksen sivulla 16.

Esityksen vaikutusta kokonaisturvallisuuteen ei voida kokonaan poissulkea. Väestön toimintakyky ja palvelut on yksi yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa mainituista elintärkeistä toiminnoista. Terveydenhuoltojärjestelmämme kärsii rakenteellisista ongelmista ja nämä ongelmat voivat nopeasti kärjistyä tilanteessa, jossa sen kantokykyyn kohdistuisi ulkoinen shokki, kuten merkittävä asiakasmäärän kasvu. Euroopan heikentyneen turvallisuustilanteen ja sen ennakoimattomiin vaikutuksiin varautumiseksi voisikin olla aiheellista seurata tarkkaan paperittomien ja paperittomien kaltaisessa tilanteessa olevien määrän kehitystä erityisesti Venäjän hyökkäyssodan vuoksi.